

9. Горошко А. А. Органи державної податкової служби України як суб'єкти адміністративної юрисдикції : Дис. канд. юрид. наук за спец. : 12.00.07 / А. А. Горошко ; Національний університет державної податкової служби України. – Ірпінь, 2013. – 208 с.
10. Левченко С. Г. Щодо питання про види адміністративної діяльності органів доходів і зборів у сфері державної митної справи / С. Г. Левченко // Пріоритетні напрями розвитку правової системи України : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Донецьк, 25-26 жовтня 2013 року) / [С. А. Безкровний, І. В. Ковальчук, І. В. Маловічко та ін.]. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2013. – С. 101–104.
11. Огороднікова І. І. Особливості провадження по справах про адміністративні правопорушення в сфері оподаткування / І. І. Огороднікова // Форум права : Науковий журнал / [ред. Колегія : О. В. Марцеляк (голов. ред.), І. В. Зозуля (відп. секретар), О. М. Головка та ін.]. – 2011. – № 4. – С. 518–523.
12. Мацелик М. О. Адміністративна відповідальність за ухилення від оподаткування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук за спец. : 12.00.07 «адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / М. О. Мацелик ; Національна академія державної податкової служби України. – Ірпінь, 2005. – 19 с.
13. Калінеску Т. В. Адміністрування податків : [навч. посіб.] / Т. В. Калінеску, В. О. Корецька-Гармаш, В. В. Демидович. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 290 с.
14. Баранов С. О. Попередження адміністративних правопорушень, що посягають на митні відносини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук за спец. 12.00.07 «адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / С. О. Баранов ; Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 19 с.
15. Митний кодекс України : Закон України від 13 березня 2012 року // Офіційний вісник України. – 2012. – № 32. – Ст. 1175.
16. Шульга М. Г. Митне право України : [навч. посіб.] / М. Г. Шульга. – Х. : Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого, 2005. – 100 с.
17. Настюк В. Я. Митне право України : [навч. посіб.] / В. Я. Настюк, М. Г. Шульга. – Х. : Національна юридична академія України, 2001. – 114 с.
18. Нижникова В. В. Адміністративно-процесуальний статус суб'єктів провадження в справах про порушення митних правил : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук за спец. : 12.00.07 «адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право» / В. В. Нижникова ; Національний університет державної податкової служби України. – Ірпінь, 2008. – 20 с.
19. Бурцева О. В. Шляхи вдосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності митних органів щодо забезпечення прав фізичних осіб під час провадження в справах про порушення митних правил / О. В. Бурцева // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – № 2 (ч. І) : Юридичні науки. – С. 143–148.
20. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року // Український Центр прав людини. – К. : УПФ, 1995. – 12 с.
21. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року // Офіційний вісник України. – 2006. – № 32. – Ст. 270.
22. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 року // Вісник Конституційного Суду України. – 2007. – № 1. – С. 91–106.
23. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року // Вісник Конституційного Суду України. – 2006. – № 4. – С. 72–80.
24. Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 09 червня 1977 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_926.
25. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства та додатків I, II, III, V, VI, VII, VIII до неї : Указ Президента України від 23 травня 2000 року № 699/2000 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 21. – Ст. 855.
26. Кривонос М. А. Організація взаємодії митних органів щодо надання взаємної адміністративної допомоги з питань порушень митного законодавства / М. А. Кривонос // Вісник Академії митної служби України. Серія «Право». – 2012. – № 1 (8) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vamsu_pravo/2012_1/Kryvonis.htm.

УДК 34/614.841.41:630*13:504.03

УРОКИ ПРИРОДНОГО ЛИХА: НАСЛІДКИ ЛІСОВИХ ПОЖЕЖ ПОБЛИЗУ ЧОРНОБИЛЯ

Гулак О.В.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри адміністративного та фінансового права
Національний університет біоресурсів і природокористування України

У статті здійснено дослідження екологічних, економічних, медичних, соціальних та інших складових наслідків лісових пожеж поблизу Чорнобиля та аналіз факторів, супроводжуваних такої небезпеки.

Ключові слова: небезпека в результаті лісової пожежі, наслідки лісових пожеж поблизу Чорнобиля, радіаційно вражена територія.

Гулак Е.В. / УРОКИ ПРИРОДНОГО БЕДСТВИЯ: ПОСЛЕДСТВИЯ ЛЕСНЫХ ПОЖАРОВ ВБЛИЗИ ЧЕРНОБЫЛЯ / Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Украина

В статье проведено исследование экологических, экономических, медицинских, социальных и других составляющих последствий лесных пожаров вблизи Чернобыля, осуществлен анализ факторов, сопровождающих такие опасности.

Ключевые слова: опасности в результате лесного пожара, последствия лесных пожаров вблизи Чернобыля, радиационно пораженная территория.

Gulac O.V. / LESSONS FROM NATURAL DISASTERS: CONSEQUENCES OF FOREST FIRES NEAR CHERNOBYL / National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine

The article analyzes the environmental, economic, health, social and other components of the consequences of forest fires near Chernobyl, investigated the factors accompanying such risks and formed own conclusions aimed at solving problems related to safe human activity, society and the state general.

It is noted that analysis of ecological, economic, health, social and other components of the consequences of forest fires near Chernobyl has important scientific importance, not only for Ukraine but of the whole world, especially neighboring states, where they are directly affected. In addition, it involves the study of such important issues as the place and the effectiveness of the state in ensuring fire safety, interaction with different government agencies, citizens and civil society organizations for fire protection, the impact of the state of fire protection of natural territories and objects for social and economic development of the country, the environment and welfare of the population as a whole.

Chernobyl fire is large-scale and systemic. According to official data of the Ministry of Ecology, fires in the Chernobyl zone occur often – only for 2012-2014 years in the hot summer season is fixed 15 fires. In early May 2015 was the largest fire in 1991 that damaged 320 hectares of forest territory.

Such unhealthy regularity fires in the «Chernobyl Forest» is of concern as officials of specialized departments, and in the expert community.

Negative influence of the studied fire is unambiguous. Ecologists have long been sounding the alarm about this issue, because the problem of fires in «Chernobyl forest» has long been an urgent summons to day, due primarily to the low control these forest areas and extreme complexity extinguishing of forest fires near Chernobyl.

Key words: hazard as a result of forest fires, consequences of forest fires near Chernobyl, territory affected by radiation.

Одними з найбільших загроз, що нещодавно спіткали Україну, стали масштабні лісові пожежі поблизу ЧАЕС із загрозою надзвичайно тяжких наслідків, рівень яких ми маємо ще відслідковувати протягом певного часу.

У зв'язку з цим, аналіз екологічних, економічних, медичних, соціальних та інших складових наслідків лісових пожеж поблизу Чорнобиля має важливе наукове значення не лише для України, але і цілого світу, особливо сусідніх держав, яких вони безпосередньо торкнулися. До того ж з цим пов'язане дослідження таких важливих питань, як місце та ефективність держави у забезпеченні пожежної безпеки, взаємодія пожежної охорони з іншими державними органами, населенням та громадськими організаціями, вплив стану пожежної безпеки природних територій і об'єктів на соціально-економічний розвиток держави, добробуту та добробут населення у цілому.

Метою статті є аналіз екологічних, економічних, медичних, соціальних та інших складових наслідків лісових пожеж поблизу Чорнобиля та дослідження факторів, що породжують такі небезпеки.

Загальна площа зелених насаджень зони відчуження складає близько 140,6 тисяч га. Лісовим багатством опікується комплекс лісового господарства «Чорнобильська пуща». Основне завдання створеного ще у 90-х підприємства – не дати радіонуклідом вийти за межі їх первинного розповсюдження [1].

Низка пожеж 2015 року розпочалась з найбільш масштабної на цій радіаційно враженій території 28 квітня, а площа ушкодження лісу сягала 320 га. 29 червня у зоні відчуження загорілася суха трава й очерет, вогонь поширився на площі близько 130 га і пошкодив великий масив лісу. Пожежа на території комплексу лісового господарства «Чорнобильська пуща» у зоні відчуження, яка виникла 8 серпня, станом на 14 серпня локалізована на площі 70 га [2].

Разом з тим, станом на 24 серпня роботи з ліквідації пожежі на території комплексу лісового господарства «Чорнобильська пуща» в зоні відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення між колишніми селами Буда Варовичі і Ковшилівка тривають. Здійснюється проливання і спостереження окремих осередків тління лісової підстилки та сухих повалених дерев. На місці події розгорнуто штаб пожежогасіння, працює мобільна оперативна група [3].

Така нездорова регулярність пожеж на території «Чорнобильської пущі» викликає занепокоєння як у чиновників профільних відомств, так і в експертного середовища.

Чорнобильські пожежі є масштабними і системними. За офіційними даними Міністерства екології та природних ресурсів України пожежі в Чорнобильській зоні відбуваються часто – тільки впродовж 2012-2014 років у спекотній літній сезон зафіксовано до 15 пожеж. На початку травня 2015 року відбулась найбільша пожежа з 1991 року, яка пошкодила 320 га території лісу [2].

Так, згідно офіційних даних, 28 квітня 2015 року на території комплексу лісового господарства «Чорнобильська пуща» в зоні відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення в районі сіл Буряківка, Рудня-Іллінецька, Глінка, Луб'янка Іванківського району на площі близько 320 га виникла лісова пожежа [4].

Цю пожежу називають найбільшою біля Чорнобиля з 1992 року. Остаточо приборкати вогнище вдалось десь

через тиждень. І, як зазначають офіційні джерела та засоби масової інформації, суттєвого погіршення радіаційного фону, на щастя, не сталося.

Полум'я, яке поширювалося з величезною швидкістю, вдалося приборкати всього у п'яти кілометрах від могильників радіоактивних відходів. За словами фахівців, характер пожежі свідчить про підпал або необережне поводження з вогнем.

Керівником Державної служби з надзвичайних ситуацій зазначено, що пожежа могла початися через умисний підпал та необережне поводження з вогнем. Натомість Міністр внутрішніх справ України, А. Аваков, також повідомив про підозру підпалу: «Осередки вогню – в кількох місцях по обидва боки річки» [5].

Міністерство внутрішніх справ України відкрило кримінальне провадження за фактом масштабної пожежі біля ЧАЕС за ч. 1 ст. 245 (знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу) Кримінального кодексу України.

Негативний вплив досліджуваної пожежі є однозначним. Екологи вже давно б'ють на сполох з приводу цього питання, позаяк проблема виникнення пожеж у «чорнобильському лісі» вже давно гостро стоїть на повісті дня, що пов'язане насамперед з низьким контролем зазначених лісових територій та надзвичайною складністю гасіння лісових пожеж на території поблизу ЧАЕС.

Відтак, вже під час третьої щорічної масштабної лісової пожежі на території зони відчуження ЧАЕС, безпосередньо на засіданні урядової комісії з питань техногенно-екологічної безпеки, Прем'єр-міністр України, Арсеній Яценюк, розпорядився направити додаткові підрозділи Міністерства внутрішніх справ України та Національної гвардії України для охорони території зони відчуження ЧАЕС.

Було зазначено, що причиною пожеж у зоні відчуження часто є штучні підпали, про що свідчать знайдені на місці спалаху факели. У зв'язку з цим глава уряду розпорядився посилити пропускний режим в зоні відчуження. «Те, про що мене інформує глава ДСНС, у нас контроль над переміщенням в зоні відчуження, м'яко кажучи, недоконалий – ходять всі, кому не лінь. Я думаю, що ходять і ті, хто навмисне підпалює, з паспортами інших країн», – пояснив А. Яценюк [6].

Вогонь біля Чорнобиля змушує посадовців звертатися за досвідом сусідніх країн. «Ми вивчали досвід сусідньої Білорусі, яка так само має територію, вражену радіацією внаслідок аварії. Там зараз існує заповідник, який охороняється спеціальною відомчою охороною – близько 300 осіб. На даний момент опрацьовуємо концепцію оптимізації управління зоною відчуження. І одна з ідей, яка розглядається, є створення Чорнобильського радіоекологічного заповідника, який буде мати свою посилену відомчу охорону, в тому числі і протипожежну», – анонсує плани міністерства заступник міністра екології та природних ресурсів, С. Коломієць [2].

Однак ця ініціатива Міністерства екології та природних ресурсів України скептично сприймається позаяк всі рішення Міністерства екології та природних ресурсів України, які народжуються десь там, у надрах апарату, без усякого обговорення, залишаються пустими словами без жодних результатів.

Таким чином, Міністерство екології та природних ресурсів України намагається винайти механізм поперед-

ження пожеж, але експертне середовище скептично ставиться до ініціативи чиновників. В той же час і посадовці, і екологи вважають, що системна проблема з «чорнобильськими пожежами» потребує негайного вирішення.

За словами експертів, лісові пожежі у Чорнобильській зоні відчуження небезпечні через вивільнення радіації, яка може розповсюдитися на невизначену територію.

Еколог, С. Гащак, зазначає, що пожежі в Чорнобильській зоні відчуження відбуваються часто: «У 1992-1994 роках пожежі тут теж були, їх наслідки відчували у Прибалтиці і у Європі, де відзначали підвищений рівень радіації. Цього року теж були пожежі». За словами фахівця, більшість запасів радіонуклідів перебуває у поверхневому шарі ґрунту – це кілька сантиметрів. «Цей запас перебуває там у більш-менш стабільному стані. Але коли під час лісових пожеж руйнується верхній шар ґрунту, коли залишається лише пісок, то радіонукліди йдуть у ґрунтові води. У повітря може піднятися радіоактивний пил» [5].

Ліквідатор Чорнобильської аварії, розвідник-дозиметрист та дослідник наслідків аварії, С. Мирний, натомість стверджує, що «пожежі в Чорнобильській зоні є потенційно небезпечними, але нинішня – не призвела до радіоактивного забруднення української території, бо горіла мало забруднена ділянка зони відчуження» [7]. Відтак, у Києві радіаційний фон мало відрізнявся від звичайного.

У той же час, директором Регіонального Східноєвропейського центру моніторингу пожеж зазначено, що досвід попередніх радіоактивних аварій свідчить, що радіоактивна хмара буде мігрувати протягом місяця та більше. Отже, радіаційні наслідки пожеж будуть визначатись подальшою міграцією димового шлейфу. Станом на 28 квітня радіоактивний шлейф вже перетнув державний кордон із Білоруссю, що вимагає відселення сільського населення, яке може опинитися в зоні шлейфу [8].

А 14 серпня 2015 року, під час чергової природної пожежі в зоні відчуження під Чорнобилем, з'явилося повідомлення, про те, що дим від цієї пожежі досяг Брянської області (Російська Федерація) через територію Білорусії, про що свідчать дані Грінпісу [9].

Окремого занепокоєння екологам та іншим фахівцям щодо ймовірної небезпеки в результаті зазначеної пожежі додає інформація стосовно території поширення вогню. Так, заступник керівника Національного екологічного центру України, О. Василюк, спираючись на дані про лісові пожежі, задокументовані аерофотозйомкою, повідомляє, що вогонь пройшов крізь полігон радіоактивних відходів «Буряківка», де складують рештки техніки, яка працювала на ліквідації аварії на ЧАЕС. Відтак у повітря могли потрапити небезпечні ізотопи [7].

Разом з тим, слід звернути увагу на той факт, що масштаби даної лісової пожежі у новинно-інформаційному просторі, серед експертів та науковців в один і той самий час доволі різняться, що свідчить насамперед чи то про недовірність поданої інформації від держави, чи то про її необ'єктивний аналіз. В будь-якому разі приховування навіть не дуже принципових нюансів в подібних ситуаціях призводить до появи викривленої інформації та панічних настроїв серед населення. Досвід страшної трагедії, що сталася рівно 29 років тому мав би навчити, принаймні, максимально широко та прозоро висвітлювати важливу для населення інформацію, що стосується безпеки довкілля.

Стаття 50 Конституції України гарантує право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданого порушенням цього права шкоди. Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена або викривлена [10].

Так, зокрема, 29 квітня 2015 року інформаційний сайт «ВВС Україна», посилаючись на інформацію, подану від еколога С. Гащака [5], веде мову про 400 га, тоді як на-

ступного дня, 30 квітня 2015 року цей самий ресурс зазначає вже 320 га по відношенню до площі пожежі: «Лісова пожежа поблизу Чорнобиля сталася у вівторок удень, її площа становила 320 га» [11], посилаючись на прес-центр Державної служби з надзвичайних ситуацій.

ТСН, 30 квітня, посилаючись на прес-конференцію Державної служби з надзвичайних ситуацій, зазначає, що: «У Чорнобилі горить 350 га сухої трави і чагарників» [12]. Хоча єдиною офіційною інформацією щодо площі ураження, поданої на офіційному сайті ДСНС від 04 травня 2015 року є наступна: «28 квітня на території комплексу лісового господарства «Чорнобильська пуша» у Зоні відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення ... на площі близько 320 га виникла лісова пожежа» [13]. До того ж, як повідомили в Державній службі з надзвичайних ситуацій, 30 квітня 2015 року пожежникам вдалося зменшити площу загоряння лісу в Чорнобильській зоні з 320 га до 70 га [4].

Згідно більш об'єктивної інформації, а саме, за даними дистанційного зондування землі, які у своїй праці подає профільний науковець, С. Зібцев, за попереднім аналізом площа пожеж перевищує 500 га [8].

Швидше за все, саме ці дані не є настільки принциповими, зважаючи на те, що будь-яка пожежа є динамічною і її площа повсякчас може змінюватися. Втім, апелюючи до території загоряння та високої вірогідності поширення меж радіаційного ураження, така інформація є надзвичайно важливою. Недарма народна мудрість стверджує, що: «Істина криється в деталях».

Окрім того, аналіз висвітлення інформації щодо причин, масштабів та наслідків лісової пожежі поблизу ЧАЕС державними органами, показав, зокрема, і те, що центральний орган виконавчої влади, що, відповідно до положення про цей орган [14], а саме – Державне агентство лісових ресурсів України, – забезпечує реалізацію державної політики у сфері лісового та мисливського господарства, станом на 07 травня 2015 року не розмістив жодної інформації стосовно цієї надзвичайної події на своєму офіційному інтернет-ресурсі. Разом з тим, інформація, що з'явилася вже 29 квітня 2015 року на новинному порталі цього ж сайту під заголовком: «У лісах високий клас пожежної небезпеки», містила аналіз лісових пожеж за останній тиждень, та жодним словом не торкнулась саме цього лиха, зокрема, зазначаючи: «За останній тиждень в держлісфонді зафіксовано 32 пожежі на площі 67,6 га. Найбільша пожежа сталася на території Рівненського природного заповідника. За попередніми даними вигоріло 58 га лісових ділянок та нелісових земель, зайнятих водноболотними угіддями. Наразі на місці події проводиться розслідування, ймовірно, що пожежа сталася через людську недбалість» [15].

До того ж, різною є інформація і щодо дати початку самої пожежі, і щодо причин її виникнення.

Зокрема, низка неофіційних джерел зазначає 26 квітня 2015 року як дату початку рослинної пожежі поблизу ЧАЕС. Зокрема, у статті С. Зібцева зазначено: «Встановлено, що 26 квітня 2015 року на південно-західній межі 10-км зони ЧАЕС у зоні з високим рівнем радіоактивного забруднення розпочалася рослинна пожежа, яка розвивалась протягом 27 та 28 квітня на перелогах із переходом на лісові масиви» [8]. Тоді як офіційний ресурс стверджує про те, що: «Лісова пожежа за 20 кілометрів від ЧАЕС, в районі сіл Буряківка, Рудня-Іллінецька, Глинка, Лубянка Іванківського району, розпочалась у вівторок опівдні», тобто 28 квітня 2015 року [5].

Це ще раз свідчить про те, що масштабні та доволі небезпечні лісові пожежі переважно починаються з трав'яних, які, на жаль, ніхто не контролює та не приймає до уваги такий факт з усією відповідальністю. Саме з цим і пов'язана необхідність удосконалення діяльності щодо недопущення тяжких наслідків від пожеж в екосистемах.

Таким чином, увага як науковців, фахівців-практиків, так і відповідних уповноважених представників держави має наразі зосередитись на виробленні спільних дієвих механізмів з метою оптимізації небезпек, пов'язаних з пожежними лихами, зокрема, в лісових масивах.

В той же час і посадовці, і екологи вважають, що система проблема з «чорнобильськими пожежами» потребує негайного вирішення. Цьогорічні масштабні лісові пожежі поблизу Чорнобиля є найяскравішим доказом необхідності запровадження дієвих організаційно-правових механізмів зміни ситуації. Адже, посиливши контроль за відповідною територією, застосовуючи принцип невідворотності покарання за порушення екологічних та інших норм законодавства, приймаючи до уваги будь-які факти трав'яних пожеж

та адекватно реагуючи на них, можна значно покращити ситуацію в розрізі досліджуваної проблематики.

Разом з тим, слід звернути увагу на той факт, що масштаби даної лісової пожежі у новинно-інформаційному просторі, серед експертів та науковців в один і той самий час доволі різняться, що свідчить насамперед чи то про недостовірність поданої інформації від держави, чи то про її необ'єктивний аналіз. У будь-якому разі приховування навіть не дуже принципових нюансів в подібних ситуаціях призводить до появи викривленої інформації та панічних настроїв серед населення. Досвід страшної трагедії, що сталась рівно 29 років тому мав би навчити, принаймні, максимально широко та прозоро висвітлювати важливу для населення інформацію, що стосується безпеки довкілля.

ЛІТЕРАТУРА

1. Логінова О. Зона бізнесу : чорнобильський ліс на експорт (розслідування) / О. Логінова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.radiosvoboda.org/content/article/27212140.html
2. Пожежі в Чорнобильській зоні : коли згасне полум'я? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/27181653.html>
3. В Чернобыле продолжают тушить пожар [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://hronika.info/ukraina/80277-v-chernobyle-prodolzhayut-tushit-pozhar.html>
4. У Чорнобильській зоні горить лісова підстилка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukr.segodayna.ua/criminal/v-chernobylskoy-zone-gorit-lesnaya-podstilka-612304.html>
5. ДСНС : лісову пожежу біля Чорнобиля локалізували [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bbc.co.uk/ukrainian/entertainment/2015/04/150429_chernobyl_fire_locked_she
6. Яценюк распорядился ужесточить пропускной режим в зоне отчуждения и направит туда Нацгвардию для патрулирования [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://interfax.com.ua/news/political/283867.html>
7. Солонина Є. Чорнобильська пожежа : жодної загрози для людей? / Є. Солонина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/26987737.html>
8. Зібцев С. Професор Сергій Зібцев про лісопожежну ситуацію у зоні відчуження ЧАЕС : держава має звертати увагу на наукові дослідження / С. Зібцев [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nubip.edu.ua/node/14697>
9. Жители России жалуются на дым от пожара под Чернобылем [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://hronika.info/rossija/77073-zhiteli-rossii-zhaluyutsya-na-dym-ot-pozhara-pod-chernobylem.html>
10. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
11. Пожежа біля Чорнобиля : гасять лісову підстилку [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.bbc.co.uk/ukrainian/news_in_brief/2015/04/150430_she_chernobyl_fire
12. У Чорнобилі горить 350 гектарів сухої трави і чагарників [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tsn.ua/video/video-novini/u-chnobylli-gorit-350-gektariv-suhoyi-travi-i-chagarnikov.html>
13. Київська область : рятувальники ліквідували пожежу на території спеціального комбінату «Чорнобильська пуща» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mns.gov.ua/news/39206.html>
14. Про Положення про Державне агентство лісових ресурсів України : Указ Президента України від 13 квітня 2011 року № 458 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/458/2011>
15. У лісах високий клас пожежної небезпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=148011&cat_id=32888